

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. lapkričio 17 d.
(OR. en)

15439/23

SOC 787
EMPL 564
CLIMA 560
ECOFIN 1189

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	EMCO ir SAK pagrindinės gairės dėl Tarybos rekomendacijos dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo įgyvendinimo – Patvirtinimas

Delegacijoms priede pateikiamos Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinės gairės dėl 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijos dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo įgyvendinimo, kurias Taryba (EPSCO) turi patvirtinti 2023 m. lapkričio 27–28 d. posėdyje.

Užimtumo komiteto politikos analizės grupės peržiūros konkrečioms šalims skirtos išvados pateikiamos šio dokumento papildyme.

Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto atliktos Tarybos rekomendacijos dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo įgyvendinimo peržiūros

Pagrindinės gairės

1. Įžanga

Užimtumo komitetui (EMCO) ir Socialinės apsaugos komitetui (SAK) pavesta stebėti pažangą, padarytą įgyvendinant *Tarybos rekomendaciją dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo*. 2022 m. birželio mėn. priimta rekomendacija, kuri yra neatskiriama 55 % tikslo priemonių rinkinio dalis, siekiama užtikrinti, kad Sąjungos perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ir aplinkos atžvilgiu tvarios visuomenės ne vėliau kaip iki 2050 m. būtų sąžiningas ir kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje. Šiomis aplinkybėmis valstybės narės susitarė, glaudžiai bendradarbiaudamos su socialiniais partneriais, priimti ir įgyvendinti išsamius ir nuoseklius politikos priemonių rinkinius, kuriais būtų atsižvelgiama į žaliosios pertvarkos užimtumo, įgūdžių ir socialinius aspektus.

Rekomendacijoje nurodomas komitetų vaidmuo stebėti jos įgyvendinimą pagal savo atitinkamas kompetencijos sritis, remiantis tinkamomis ataskaitomis ir daugiašalės priežiūros veikla. 2023 m. spalio mėn. pabaigoje EMCO politikos analizės grupė (PAG) atliko daugiašalės peržiūras, kuriose įvertinta kiekvienos valstybės narės padaryta pažanga, susijusi su aktyvios paramos kokybiškam užimtumui teikimu žaliosios pertvarkos kontekste¹, o SAK surengė teminę diskusiją dėl mokesčių ir išmokų sistemos ir socialinės apsaugos sistemos vaidmens vykdant žaliąją pertvarką². Be to, EMCO ir SAK įvertino horizontaliuosius klausimus, pavyzdžiui, visos visuomenės požiūrio diegimą. Šios *pagrindinės gairės* grindžiamos abiejų peržiūrų rezultatais, o EMCO PAG peržiūros *konkrečioms šalims skirtos išvados* įtrauktos į šio dokumento papildymą.

¹ EMCO PAG taip pat įvertino atitinkamas su užimtumu susijusias mokesčių ir išmokų priemones, pavyzdžiui, bedarbio pašalpų teikimą ir perėjimą nuo darbo jėgos apmokestinimo prie kitų šaltinių apmokestinimo.

² Kitos susijusios nuostatos, pavyzdžiui, susijusios su įgūdžiais, dar bus aptartos būsimose peržiūrose.

2. Aktyvi parama kokybiškam užimtumui

Žalioji pertvarka lemia reikšmingą darbo jėgos perskirstymą ir įgūdžių poreikius, o tai daro didesnę poveikį energijai imliai pramonei (EII).

Šia peržiūra siekiama įvertinti valstybių narių programas ir priemones, kuriomis siekiama aktyviai remti kokybišką užimtumą ir novatorišką darbo vietos keitimą žaliosios pertvarkos kontekste, visų pirma priemones, susijusias su užimtumo paslaugomis, kursais, paskatomis, kuriomis remiamas darbo vietos keitimas, verslumo skatinimu, galimybėmis gauti finansavimą, poveikiu darbuotojų saugai ir sveikatai, viešųjų pirkimų praktika ir aktyviu atitinkamų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant socialinius partnerius, dalyvavimu.

Apskritai dauguma valstybių narių tam tikru mastu yra įgyvendinusios priemones ir projektus, kuriais siekiama spręsti su žaliosios pertvarkos poveikiu užimtumui ir socialiniu poveikiu susijusius klausimus. Valstybės narės savo politines atsako priemones daugiausia grindžia esamomis programomis, politika ir struktūromis, ir tik viena šalis yra įdiegusi specialią strateginę ir institucinę sąžiningam perėjimui skirtą sistemą. Kelios valstybės narės pranešė, kad trūksta bendro supratimo apie tinkamą politiką ir apibrėžtis, ir paragino skatinti struktūrizuotą keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais.

Darbo jėgos trūkumas itin svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui, energetikos, gamybos, statybos ir specialistų paslaugų sektoriuose, kelia vis didesnę susirūpinimą, ir tam reikia skirti daugiau dėmesio. Dauguma valstybių narių, spręsdamos naujus uždavinius, įskaitant susijusius su žaliaja pertvarka, naudoja esama valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) paslaugų infrastruktūrą. Tuo pat metu mažesnė valstybių narių dalis yra inicijavusios užimtumo programas, kuriose daugiausia dėmesio skiriama žaliosioms darbo vietoms; šios programos, nors jau pradėtos, yra ankstyvame etape ir artimiausiais metais turės būti toliau vertinamos. Kai kurios valstybės narės aktyviai orientuojasi į pažeidžiamas grupes ar darbuotojus konkrečiuose sektoriuose ir regionuose, kuriuose palaipsniui atsisakoma tam tikrų pramonės šakų, pavyzdžiui, anglių pramonės, ir kurie, manoma, yra tarp tų, kuriems labiausiai reikia paramos. Be to, yra valstybių narių, rengiančių užimtumo rėmimo programas, orientuotas į konkrečius ir didelio poreikio sektorius, pavyzdžiui, statybos, atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir žiedinės ekonomikos sektorius. Kalbant apie šių priemonių įgyvendinimą, kelios valstybės narės pranešė, kad šiuo tikslu naudoja dabartines arba būsimas ES lėšas, pavyzdžiui, Teisingos pertvarkos fondo (TPF) ir sanglaudos politikos lėšas.

Pranešta, kad visų valstybių narių darbotvarkėse dominuoja žaliajai ekonomikai skirtos perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo priemonės, nors jos nėra tiesiogiai įtrauktos į šios peržiūros sritį³. Tai rodo, kad daugiau dėmesio skiriama šioms priemonėms, o ne kitoms iniciatyvoms, kuriomis skatinama aktyviai remti kokybišką užimtumą (t. y. darbo vietos keitimo priemonėms, tokioms kaip darbo keitimo išmokos). Šiame kontekste ne kartą pranešta apie tokią problemą – poreikį toliau plėtoti analitines ir stebėsenos priemones, kurios padėtų parengti išsamius politikos priemonių rinkinius ir stebėti šių programų veiksmingumą. Visų pirma valstybės narės pabrėžė, kad nėra visuotinės praktinės žaliųjų darbo vietų ir įgūdžių apibrėžties, ir teigė, kad tai gali trukdyti peržiūrėti rengimo ir mokymo programas, įskaitant profesinį rengimą ir mokymą. Vis dėlto kelios valstybės narės mano, kad jų esamos mokymo programos yra tinkamos ir su žaliaja pertvarka susijusiems uždaviniams spręsti, visų pirma dėl prevencinio požiūrio, taikomo būsimiems atleidimo iš darbo atvejams.

---

³ Įtraukiami tik „tikslinei grupei skirti kursai (pritaikyti darbo ieškantiems asmenims), kuriuose, kai tikslinga, taip pat ugdomi žalieji ir skaitmeniniai įgūdžiai“. Su įgūdžiais susijęs klausimas bus nagrinėjamas būsimose peržiūrose.

Kalbant apie paskatas, kuriomis prisidedama prie asmens statuso pokyčių darbo rinkoje ir judumo tarp sektorių ir regionų, įskaitant novatoriško darbo vietos keitimo atvejus, dauguma šalių yra nustačiusios bendras sistemas bei priemones ir įgyvendinama keletas geriausių praktikų, tokių kaip „darbo keitimo išmokos“.

Viena bendra valstybių narių tema – būtinybė skatinti sąžiningą perėjimą pasitelkiant socialinį dialogą ir kolektyvines derybas. Pripažindamos aktyvaus socialinių partnerių dalyvavimo svarbą, įvairios valstybės narės siekė pasinaudoti esamais socialinio dialogo mechanizmais, kad būtų sprendžiami perėjimo nulemti darbo rinkos ir socialiniai uždaviniai. Daug šalių įgyvendino darbuotojų dalyvavimo strategijas, visų pirma restruktūrizavimo kontekste, sudarančias galimybę taikyti kolektyvinį požiūrį į kintančią ekonominę aplinką. Perėjimas prie žalesnės ekonomikos daro didelį poveikį ir regionų bei vietos lygmeniu, todėl reikia visuomenės pritarimo ir tvirtos atsakomybės už politiką ir investicijas. Atitinkamai, be socialinio dialogo, labai svarbu įtraukti nacionalinius, regioninius ir vietos subjektus, įskaitant pilietinę visuomenę, laikantis visos visuomenės požiūrio.

Apskritai vis labiau suvokiama, kad reikia skatinti žaliąjį verslumą ir socialinį verslumą. Nors tikslinės paramos priemonės, skirtos darbuotojams, kuriems žilioji pertvarka daro poveikį, tebėra ribotos, keliose valstybėse narėse parama verslumui, kartu su galimybėmis gauti finansavimą novatoriškoms žalioms įmonėms, tampa kertiniu akmeniu siekiant orientuoti verslumą ir inovacijas taip, kad jie derėtų su žaliaja pertvarka. Be to, daugumoje valstybių narių pradėta taikyti viešųjų pirkimų politika, nors akivaizdu, kad kai kuriose šalyse reikia dėti daugiau pastangų siekiant veiksmingai pasinaudoti strateginiais viešaisiais pirkimais sąžiningam perėjimui remti.

Siekdamos reaguoti į didėjančią riziką sveikatai ir saugai, susijusiai su klimato kaitos veikiamais sektoriais, kai kurios valstybės narės taip pat stiprina darbo inspekcijų veikimą ir operacijas, vis daugiau dėmesio skirdamos su žaliaisiais aspektais susijusiems sektoriams, taip pat dėl klimato kaitos kylantiems uždaviniams, pavyzdžiui, karščio poveikiui ir stresui kai kuriose šalyse.

3. Socialinė apsauga ir išmokos

Dauguma šalių imasi priemonių, kad pagerintų savo esamas socialinės apsaugos sistemas, sprendamos užimtumo ir socialinius uždavinius, nors tik nedaugelis konkrečiai sprendžia klausimus, susijusius su tuo, kaip šiose sistemose sprendžiami žaliosios pertvarkos uždaviniai. Tvirtai paraginta, padedant Komisijai, visapusiškai ir struktūrizuotai keistis geriausios praktikos pavyzdžiais.

Pritaikant esamas socialinės apsaugos sistemas, galėtų būti pateisinami sistemingesni pakeitimai, aiškiai atspindintys naujus žaliosios pertvarkos uždavinius. Esamų socialinės apsaugos sistemų pritaikymo priemonių apimtis ir laikas labai skiriasi. Kai kurios šalys mano, kad esamų sistemų pakanka siekiant užtikrinti socialinę apsaugą asmenims, kuriems žalioji pertvarka daro poveikį, ir jos turėtų išlikti tvarios. Be to, tik kelios šalys įgyvendina priemones, kuriomis tobulinami rizikos mažinimo ir rizikos perdavimo sprendimai siekiant apsaugoti namų ūkius ir įmones, o kalbant apie draudimo sprendimų prieinamumą ir įperkamumą, priemonės labai skiriasi. Reikėtų dėti daugiau pastangų siekiant veiksmingiau sumažinti apsaugos nuo klimato kaitos spragą, t. y. neapdraustų ekonominių nuostolių dalį, palyginti su bendrais nuostoliais, patirtais dėl su klimatu susijusių katastrofų, pvz., potvynių, miškų gaisrų ar sausrų.

Kai kuriose valstybėse narėse yra galimybių dar labiau perkelti apmokestinimą nuo darbo jėgos kitiems šaltiniams, labiau padedant siekti aplinkosaugos tikslų. Tačiau aplinkos mokesčiai gali turėti neigiamą poveikį pajamų pasiskirstymui, nes užkraunama palyginti didesnė našta mažesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams. Mažai informacijos esama apie tai, kaip valstybės narės ketina naudoti viešąsias pajamas iš energijos ir aplinkos mokesčių, kad kompensuotų neigiamą socialinį ir paskirstomąjį klimato kaitos politikos poveikį. Pajamų panaudojimas tikslingesnėms socialinėms išmokoms, kuriomis teikiama palyginti daugiau paramos skurdesniems namų ūkiams, gali pagerinti žaliųjų mokesčių reformų, pvz., anglies dioksido apmokestinimo priemonių, rezultatus pajamų pasiskirstymo atžvilgiu.

Beveik visos valstybės narės jau įgyvendino arba planuoja įgyvendinti reformas, kuriomis siekiama pagerinti ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros paslaugų ir (arba) vaikų priežiūros paslaugų, kurios yra labai svarbios pažeidžiamiems namų ūkiams, labiausiai paveiktiems žaliosios pertvarkos, prieinamumą ir kokybę. Daugumoje reformų daug dėmesio skiriama regionų nelygybės, susijusios su priežiūros kokybe ir galimybėmis gauti priežiūrą, mažinimui ir (arba) išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo priemonėms, pavyzdžiui, efektyviai energiją vartojančiai renovacijai arba priežiūros įstaigų statybai. Tolesniems veiksams, susijusiems su šiais planais, reikia griežtos stebėsenos struktūrų ir poveikio vertinimo.

Galiausiai, beveik visos valstybės narės pranešė apie laikinas priemones (nors jos į šią peržiūrą tiesiogiai neįtrauktos) daugiausia išmokų ir pašalpų forma; šios priemonės yra skirtos namų ūkiams, kuriuos labiausiai paveikė energijos kainų infliacija, sukelta Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ir jo sukulto didelės infliacijos laikotarpio. Šiame kontekste daugelis šalių pradėjo teikti tikslinę ir laikiną tiesioginę paramą pajamoms, visų pirma pažeidžiamoje padėtyje esantiems asmenims ir namų ūkiams, kad sušvelnintų neigiamus pajamų ir kainų pokyčius. Dauguma jų taikė laikinas specialiąsias išmokas, kad kompensuotų didėjančias kainas, įskaitant keletą pavyzdžių, kai laikinai koreguojami esami išmokų ar pensijų lygiai.

4. Išvados

Apskritai valstybės narės pradėjo spręsti sudėtingus uždavinius, kylančius dėl žaliosios pertvarkos, tačiau įvairiose šalyse įgyvendinama politika labai skiriasi. Nors visos valstybės narės toliau laikosi tvirto politinio įsipareigojimo užtikrinti sąžiningą žaliąją pertvarką, dauguma jų dar tik pradeda įgyvendinti rekomendaciją, o iš bendros pažangos matyti nevienoda padėtis visoje ES. Nepaisant to, kad labiausiai kliaujamasi esamais mechanizmais ir politikos sistemomis, visose valstybėse narėse imamasi tolesnių veiksmų. Vis dar yra galimybių sistemingiau, koordinuočiau ir nuosekliau spręsti sąžiningo perėjimo uždavinius, įskaitant veiksmingą tikslingumą.

Pirmojoje peržiūroje nurodyta, kad dėl sąžiningo perėjimo politikos išsamumo ir galimai skirtingo jos aiškinimo nacionaliniu lygmeniu buvo sunku koordinuoti šį procesą, todėl valstybių narių indėlių detalumas yra nevienodas. Vis dar yra galimybių stiprinti intravysriausybinių bendradarbiavimą valstybėse narėse. Be to, valstybės narės paragino skatinti struktūrizuotą keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, padedant Komisijai. Tarpusavio mokymasis ES lygmeniu galėtų padėti tobulinti nacionalines sistemas ir koordinuoti įvairius politikos pokyčius, taip remiant tolesnę sąžiningos žaliosios pertvarkos užtikrinimo pažangą.

EMCO ir SAK atliktos peržiūros atskleidė keletą akivaizdžių bendrų uždavinių: nuo žaliųjų įgūdžių ir profesijų apibrėžimo iki darbo jėgos trūkumo problemos sprendimo ir veiksmingos mokesčių ir subsidijų politikos įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, ateinančiais metais reikės nuolat telkti dėmesį į uždavinius visose rekomendacijos srityse. Visų pirma daugelyje valstybių narių reikėtų stiprinti politikos koordinavimą sąžiningos ir žaliosios pertvarkos klausimais, be kita ko, siekiant užtikrinti veiksmingą aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą. Juo taip pat turėtų būti skatinama laikytis visos visuomenės požiūrio, plačiau įtraukiant pilietinę visuomenę į žaliąją pertvarką visais lygmenimis. Buvo sukurti tvirtesni nacionaliniai koordinavimo mechanizmai, pavyzdžiui, nurodytos specialios atsakingos institucijos ir nacionalinės platformos, kaip galimi sprendimai siekiant integruoti aplinkos apsaugos tikslus į įvairių kryptių politikos formavimą.

Žvelgiant į ateitį, tolesnė sąžiningo perėjimo priemonių stebėseną ir vertinimas bus labai svarbūs priimant būsimus politinius sprendimus. Todėl turėtų būti tęsiama esamų ir planuojamų veiksmų stebėseną, toliau stiprinant įrodymų bazę ir gerinant stebėsenos procesą, be kita ko, skatinant bendrą pagrindinių sąvokų, pavyzdžiui, žaliųjų darbo vietų ir įgūdžių, supratimą ir įtraukiant socialinius partnerius, pilietinę visuomenę ir piliečius. Tinkamas šios rekomendacijos valdymas ir stebėseną, kai aktualu, įgyvendinant Europos semestrą, be kita ko, atitinkamuose komitetuose, atsižvelgiant į jų atitinkamas kompetencijos sritis, yra labai svarbūs stebint ir skatinant šios neprivalomos priemonės įgyvendinimo pažangą.

Be to, patikimas turimų ES lėšų – nuo sanglaudos politikos iki Teisingos pertvarkos fondų ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės – paskirstymas ir veiksmingas jų naudojimas gali padėti valstybėms narėms spręsti uždavinius ir siekti susijusių tikslų, kad būtų išvengta rizikos atsilikti, kiek tai susiję su investicijų poreikiais sąžiningai žaliajai pertvarkai palengvinti. Svarbiausia, visuose ES fonduose numatyta sukurti tinkamas įgyvendinamų priemonių naudojimo ir veiksmingumo stebėsenos ir vertinimo sistemas, vadovaujantis ES reglamentais.. Valstybės narės taip pat turėtų užtikrinti suderinamumą su nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmų planais ir būti pasirengusios kuo geriau panaudoti 2025 m. per Socialinį klimato fondą skiriamus išteklius, kad sušvelnintų galimą neigiamą apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos išplėtimo įtraukiant pastatus ir kelių transportą poveikį.
